

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

The Guideline Development for Sustainable Tourism of Eastern Coast in Chonburi Province

♦ รุ่งรติศ เมืองลือ

อาจารย์ประจำสำนักศึกษาทั่วไป วิทยาลัยดุสิตธานี พัทยา

Rungradith Muanglue

Lecturer, Department of General Education, Dusit Thani College, Pattaya,

E-mail: rungradith.mu@dtc.ac.th

Abstract

This research aims to 1) study the tourism resources of Chonburi Province, 2) analyze the SWOT analysis for the sustainable tourism of the eastern coast in Chonburi province 3) build the guidelines of development for the sustainable tourism at the eastern coast in Chonburi Province. Qualitative research was used, together with focus group interviews and observation techniques. The tools of this study were Community Study checklist, Tourism Resources Audit, and in – depth interview techniques.

According to the results, it was found that 1) the important tourism resources of Chonburi Province are Pattaya beach, Bangsaen beach, Koh Larn island, Koh Si Chang Island, Khao Khiao-Khao Chom Phu Wildlife Sanctuary, Wat Yansangwararam Woramahawihan temple and Wat Yai Intharam temple. Interesting tourism activities are: touring the island, coral snorkeling and trekking in nature at Khao Khiao-khao Chom Phu Wildlife Sanctuary. 2) There are several strengths, weaknesses, opportunities and threats of the Guideline Development for Sustainable Tourism of Eastern Coast in Chonburi Province from SWOT Analysis. Strengths: the location is the Eastern Coast gateway from Suwannaphum airport to Utapao airport. Natural resources are distinguished, and the beautiful landscape is a world-renowned tourist destination (World Class Destination). Weakness: Lack of strategic planning and strategic resource for sustainable tourism Opportunities: Create a tourism brand “The Eastern Coast Tourism” to support the Chinese India and ASEAN market, and government support for a world-class tourist area. Threats: Changes in ecosystems are an obstacle to sustainable tourism development. 3) It is proposed that Development Guidelines for Sustainable Tourism at Eastern Coast of Chonburi Province should be an integration among

government, private sectors, residents and tourists to achieve sustainable tourism development in Chonburi Province.

Keywords: The Guideline Development, Eastern Coast, Sustainable Tourism, Chonburi Province

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี 2) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี 3) สร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการสังเกต โดยมีเครื่องมือวิจัยคือ แบบรายการศึกษาชุมชน (Community Study Checklist) และแบบตรวจสอบ ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resources Audit) ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรีที่สำคัญ ได้แก่ ชายหาดพัทยา ชายหาด บางแสน เกาะล้าน เกาะสีชัง เกาะเสม็ดสาร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมพู่ วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร วัดใหญ่อินทารามวรมหาวิหาร และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ คือ การเที่ยวเกาะต่าง ๆ และการดำน้ำ ชมปะการัง การเดินป่าศึกษาธรรมชาติบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมพู่ 2) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี พบว่า จุดแข็ง คือ มีที่ตั้งเหมาะสมเป็นประตูเชื่อมโยงสู่ภาคตะวันออกจากสนามบินสุวรรณภูมิ สนามบินอู่ตะเภา ทรัพยากรธรรมชาติมีความโดดเด่น ภูมิทัศน์ทางทะเลที่สวยงามเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก (World Class Destination) จุดอ่อน คือ การขาดยุทธศาสตร์การวางแผนและกลยุทธ์การใช้ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โอกาส คือ การสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวแดนทะเลตะวันออก รองรับนักท่องเที่ยวจาก ตลาดจีน อินเดียและอาเซียน และรัฐบาลสนับสนุนให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวระดับโลก และอุปสรรค คือ การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3) แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรีควรมีการบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ชายฝั่งทะเลตะวันออก การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดชลบุรี

บทนำ

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World tourism Organization: UNWTO) คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2030 จำนวน นักท่องเที่ยวโลกจะเพิ่มเป็น 1,800 ล้านคน ด้วยอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.3 และในปี 2015 ตลาด เกิดใหม่หรือกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาจะเป็นกลุ่มประเทศที่จำนวนนักท่องเที่ยวขยายตัวในอัตราที่สูงกว่าตลาด ต่างประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยประเทศไทยซึ่งอยู่ในภูมิภาคเอเชียจะเป็นภูมิภาคที่มีการขยายตัวของการท่องเที่ยว สูงสุด (Department of Tourism, 2015: 8)

การท่องเที่ยวของประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับ 1 ของภูมิภาคอาเซียน ภาคการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับประเทศ การท่องเที่ยวถือเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญของประเทศไทย พิจารณาสถิตินักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทย พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับแนวโน้มการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการคาดการณ์ว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติโดยรวมเพิ่มขึ้นมากกว่า 20 ล้านคน (National Research Council of Thailand, 2001: 1-2) ปัจจัยกระตุ้นการท่องเที่ยวมีทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ปัจจัยภายในที่สำคัญ เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว ความปลอดภัยโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น ในขณะที่ปัจจัยภายนอก เช่น สถานะเศรษฐกิจและการเมืองของโลก ความนิยมในการท่องเที่ยว การขยายเส้นทางคมนาคม เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม (National Research Council of Thailand, 2001: 3-4) การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศยังคงต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยพื้นฐานการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกินศักยภาพในการรองรับของระบบนิเวศ จึงควรให้ความสำคัญต่อการดำเนินการตามนโยบายมาตรการและกลไกด้านการบริหารจัดการให้เป็นไปตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยสร้างความสมดุลในการพัฒนาทั้ง 3 มิติ คือ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติ (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2012: 18)

ในภาพรวมของการท่องเที่ยวของภาคตะวันออก พบว่า มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูงทั้งในด้านรายได้และอัตราการเติบโตเฉลี่ยของรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 1 ของประเทศในปี 2555 มีจำนวนนักท่องเที่ยวรวม 19,757,639 คน เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 12,942,886 คน นักท่องเที่ยวคนไทยจำนวน 6,814,753 คน รายได้สูงเป็นอันดับ 2 ของประเทศ รายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มภาคตะวันออกในปี พ.ศ. 2555 จำนวน 140,046 ล้านบาท โดยสัดส่วนของรายได้ส่วนใหญ่มาจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ มีระดับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับนานาชาติ และสามารถท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายทั้งชายฝั่งทะเล หมู่เกาะ ป่าเขา แม่น้ำ พื้นที่ป่าชายเลน ซึ่งเอื้อต่อการท่องเที่ยว และมีแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวของภาคตะวันออกจึงเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญทางเศรษฐกิจ และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (National Statistical Office, 2016: 2-6) รวมถึงในปัจจุบันมีโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor Development) ให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคตะวันออก ถือเป็น “เพชรน้ำเอกแห่งบูรพาทิศ” จากรายงานของสำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี (Chonburi Provincial Statistical Office, 2015: 33) พบว่า รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี ในปี 2557 มีรายได้รวม 111,108.81 ล้านบาท มีจำนวนนักท่องเที่ยวกระจายตัวมากเป็นอันดับที่สามของประเทศไทย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากมีจุดเด่นในด้านสถานที่ตั้งถือเป็นประตูสู่ภาคตะวันออกที่อยู่ใกล้สนามบินสุวรรณภูมิ และมี

สนามบินอยู่ตะเภาสำหรับรองรับการเจริญเติบโตในอนาคต สำหรับด้านการท่องเที่ยวมีสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีความสวยงามและโดดเด่นทางชายฝั่งทะเล เช่น ชายหาดบางแสน ชายหาดพัทยา เกาะล้าน เกาะสีชัง เกาะเสม็ด เกาะช้าง เกาะหมาก ประเพณีป่าไม้ เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมมีความโดดเด่น ได้แก่ วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร พระพุทธรูปแกะสลักเขาชีจรรย์ วัดใหญ่อินทารามวรวิหาร หรือด้านประวัติศาสตร์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสวนสุนันทา ส่วนเทศกาลประเพณีที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ งานประเพณีวิ่งควาย งานประเพณีวันไหล พัทยา-นาเกลือ งานประเพณีก่อพระทรายวันไหล บางแสน นอกจากนี้กิจกรรมที่มีความโดดเด่น ได้แก่ เพียวเกะต่าง ๆ และการดำน้ำชมปะการัง เช่น เกาะเสม็ด เกาะช้าง การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เช่น บริเวณเขตรักษาพันธุ์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ กีฬา เช่น เจ็ตสกีนานาชาติ เรือใบนานาชาติ มาราธอน จังหวัดชลบุรีรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมาก การวางแผนการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ จำเป็นต้องนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม นักท่องเที่ยวควรได้รับความพึงพอใจในขอบเขตที่ไม่มีการทำลายทรัพยากร (Dhamabutra, P., 1998: 44) เกิดการมีส่วนร่วมของเจ้าของทรัพยากร คือ มีเป้าหมายให้ประชาชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด (Suwan, m., 2006: 16)

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี จึงต้องมีการบูรณาการหลายภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี รวมถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี
2. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี
3. สร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตทางด้านพื้นที่ : พื้นที่ศึกษาวิจัย ได้แก่ จังหวัดชลบุรี
2. ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูล:
 - 2.1 ภาครัฐ จากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชลบุรี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานพัทยา สำนักงานยุทธศาสตร์การ

พัฒนาจังหวัดชลบุรี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.3) สำนักงานพัฒนาชุมชน

2.2 ภาคเอกชน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดชลบุรี ผู้ประกอบการธุรกิจด้านที่พักและโรงแรม ผู้ประกอบการภัตตาคารและร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว ผู้ประกอบการรายสินค้าที่ระลึก

2.3 นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี

2.4 ประชาชนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ศึกษากำหนดให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี

3.2 ศึกษาการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

3.3 ศึกษาการสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย



นิยามศัพท์

การวิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยให้ความหมายและคำจำกัดความไว้ ดังนี้

แนวทางการพัฒนา หมายถึง แนวปฏิบัติในการเปลี่ยนแปลงที่ดีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม เพื่อประชาชนจะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพอนามัย การมีงานทำ มีรายได้ที่เพียงพอในการครองชีพ ประชาชนได้รับความเสมอภาค ความยุติธรรม มีคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

การท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออก หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาพำนักค้างคืนหรือเดินทางมาท่องเที่ยวในภาคตะวันออก โดยมีจังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่ศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหรือเปลี่ยนบรรยากาศ โดยไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพ

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้ว การจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความล้มเหลว

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การที่นำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ หรือมนุษย์ โดยนำมาจัดการเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคง และความอุดมสมบูรณ์ที่เพิ่มขึ้น ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความสมดุลอย่างยั่งยืนระหว่างการผลิต การบริโภค ประชากร และเหมาะสมภายใต้ขีดจำกัดทางนิเวศ

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรเทศกาลหรือเหตุการณ์สำคัญ ทรัพยากรกิจกรรมประเพณีงานมหกรรม และทรัพยากรการบริการในจังหวัดชลบุรี

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่นำทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทำให้เกิดความสมดุลทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความสมดุลอย่างยั่งยืนในการผลิต การบริโภค ประชากร ภายใต้ขีดจำกัดของระบบนิเวศขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการในจังหวัดชลบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

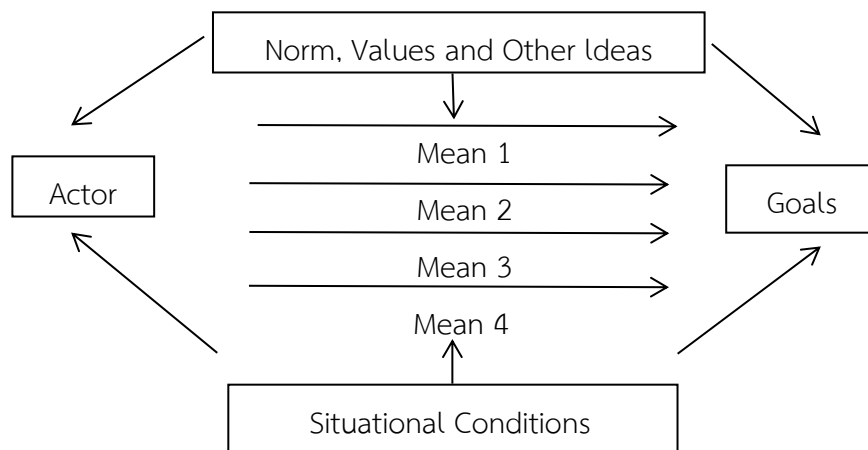
ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในทุก ๆ ด้านที่มีความเกี่ยวพันกันเชิงเนื้อหา ดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดทางสังคมวิทยา

1.1 ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural Functionalism Theory)

แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การทางสังคม มนุษย์เข้าไปอยู่ในสังคมและรวมกันเป็นองค์การด้วยความสมัครใจ การตัดสินใจกระทำทางสังคมของบุคคลจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำ (Actor)

เป้าหมาย (Goals) วิธีการที่เลือกใช้ (Means) สถานการณ์ที่ผู้กระทำต้องเลือกวิธีใดวิธีหนึ่ง (Situational Conditions) และตัวกำหนดตัวเชิงบรรทัดฐาน คือ บรรทัดฐานทางสังคมค่านิยม และความคิดต่าง ๆ ที่ผู้กระทำนำมาใช้เพื่อเลือกวิธีการที่จะให้บรรลุเป้าหมาย (Norms, Values and Other ideas) ดังนี้



ภาพที่ 1 การตัดสินใจกระทำทางสังคมของบุคคลของทาลคอตท์ พาร์สัน (Talcott Parsons)

แหล่งที่มา : สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (Sunyawiwat, S., 2002: 34)

การกระทำระหว่างผู้กระทำ หรือความสัมพันธ์ที่สมาชิกมีต่อการวิเคราะห์บุคคลต่าง ๆ ในสังคมได้และจะเกิดเป็นระบบสังคมขึ้นได้นั้น มีเงื่อนไข 2 ประการ (Sunyawiwat, S., 2002: 34 - 35) คือ

1. ผู้กระทำจะต้องมีแรงจูงใจที่จะกระทำตามสถานภาพและบทบาทของตน
2. ระบบสังคมต้องพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง หรือพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากสังคม

สังคมประกอบด้วยโครงสร้างที่เป็นระบบย่อย ๆ หลายระบบ แต่ละระบบจะมีหน้าที่ของตนเองแตกต่างกันออกไป การปรับตัวนี้เป็นการใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อควบคุมสังคม เช่น การใช้กฎระเบียบ การกำหนดสถานภาพและบทบาท สำหรับการท่องเที่ยวในชุมชนมีโครงสร้างต่าง ๆ คือ บุคคล กลุ่ม และองค์กรต่าง ๆ ที่ปฏิบัติหน้าที่ประสานสัมพันธ์กันเป็นพลังของชุมชน ที่พร้อมจะร่วมมือกันเพื่อพัฒนาชุมชนจึงควรมีการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน เพื่อกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ในการบริหารและหน้าที่ของงานแต่ละฝ่าย สมาชิกในชมรมเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว และมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาชมรมการท่องเที่ยวจึงจะสามารถดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

1.2 ทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย (Development Potential Diffusion Theory)

ศักยภาพการพัฒนา (Sunyawiwat, S., 2006: 15-18) จะเกิดขึ้นได้โดยมีปัจจัย 6 ตัว ดังนี้ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ องค์กรทางสังคม ภาวะผู้นำ การติดต่อ และการฝึกอบรมเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรขึ้นมาก่อนให้เกิดพลังหรือศักยภาพที่ใช้ในการทำงานได้มากขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชน ต้องมีผู้นำเป็นคนที่มีความรู้และสามารถรวมกลุ่มคนได้เป็นจำนวนมากและ

ทำงานเพื่ออุทิศตนทุ่มเทอย่างเต็มที่ จึงเกิดผลดีต่อการพัฒนาสังคมได้มาก และหาวิธีการแนวทางสอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคงและชุมชนเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion Theory) (Wannasiri, N., (2007): 261-262) หมายถึง การนำความคิดพฤติกรรมสิ่งของใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากสิ่งที่เคยมีอยู่เข้ามาในสังคม โดยมีปัจจัยที่สำคัญสำหรับการแพร่กระจาย คือ การติดต่อกับโลกภายนอก (Contact) เป็นวิธีการที่ชุมชนได้มีการติดต่อกับคนในอีกชุมชนหนึ่งทำให้เกิดการรับและการถ่ายทอดความรู้ความชำนาญสินค้าและเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้ามาใช้ส่งผลให้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาตามอย่างจึงถือได้ว่าชุมชนใดที่มีการติดต่อกับชุมชนอื่นที่พัฒนาแล้วสามารถที่จะยกระดับการพัฒนาได้เช่นกัน

1.3 ทฤษฎีกลไกการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Mechanism of Social Change Theory)

“การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change)” หมายถึง สภาพความแตกต่างที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของสังคม (Social Behavior) โครงสร้างทางสังคม (Social Structure) การจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) องค์กร (Organization) ตลอดจนระบบความสัมพันธ์ (Social Relationship) ของคนมากกว่า 2 คนที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีเป้าหมายมีการจัดวางระเบียบและด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ตามนัยดังกล่าวเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ ความแตกต่างที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมหนึ่ง ๆ ปัจจัยเรื่องเวลาและการดำรงอยู่ของสังคมนั้น (Sirasuntron, P., 2013: 231-233) โดยใช้การทอเกี่ยวเป็นกลไกการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดพัฒนาการทอเกี่ยวชุมชน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาโดยผ่านกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงโดยให้มีส่วนร่วม (Strategic Change Through Participation) เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการฝึกปฏิบัติทางด้านการทอเกี่ยว เพื่อให้ชุมชนมีความรู้และทักษะในการจัดการทอเกี่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างประชาชนในชุมชนที่สามารถเป็นแกนนำหรือตัวแทนของประชาชนทุกกลุ่มในชุมชน บุคลิกภาพของบุคคลหรือสมาชิกในชุมชนหรือความเป็นผู้นำของชุมชนที่มีความรู้ความสามารถเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในชุมชนและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.4 ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology Theory)

เอดมุนด์ ฮัสเลอร์ (Edmund Husserl) และอัลเฟรด ชูตซ์ (Alfred Schutz) มีแนวความคิดสำคัญ ๆ คือ (Suntronpasad, S. , 1997: 75)

1. ธรรมชาติของมนุษย์เป็นนักสร้างสรรค์ มีความคิดความอ่านเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ เช่น การกำหนดความหมายของสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาแล้วจึงใช้สิ่งต่าง ๆ ร่วมกันทำให้เกิดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมากมาย และรวมกันเป็นความแท้จริงทางสังคม คนรุ่นหลังทำตามกฎเกณฑ์ของคนรุ่นก่อนโดยไม่ได้สงสัยว่าทำไมต้องเป็นเช่นนั้น

2. ธรรมชาติของสังคมมนุษย์ คือ มนุษย์เป็นผู้สร้างสังคม เนื่องจากมนุษย์มีการกระทำระหว่างกันชีวิตประจำวันและมีความคิดหรือจินตนาการว่ามีสังคม ให้คำจำกัดความหรือความหมายต่าง ๆ แก่สิ่งที่

ประกอบกันเป็นสังคมมนุษย์ที่ทุกคนยอมรับเข้าใจความหมายร่วมกันและใช้ความหมายร่วมกัน สังคมมนุษย์จึงเป็นกลุ่มสถาบันที่มนุษย์มีการกระทำระหว่างกันให้ความหมายและสร้างสรรค์ขึ้น

3. หน้าที่ของสังคมวิทยา คือ การศึกษาการสร้างสังคม การรักษามรดกสังคมอย่างไร การศึกษาวิจัยทางสังคมวิทยาจึงควรมีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบสถานการณ์การกระทำระหว่างกันของสังคมมนุษย์เพื่อที่จะทราบว่ามีมนุษย์สร้างระเบียบสังคมหรือระเบียบชีวิตอย่างไร

การศึกษาปรากฏการณ์นิยมหรือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นวิธีค้นหาความจริงจากเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ตามความเป็นจริง โดยพยายามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจถ่องแท้ (Insight) ด้วยการสัมภาษณ์สังเกตโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมและจดบันทึกทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น และนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ทั้งหมดแล้วตีความหมาย

1.5 แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhist Economics) (Chadtrakom, S., 2007: 25-27) สรุปสาระสำคัญของทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์ มีดังนี้

1. หลักมัชฌิมาปฏิปทา ความเป็นสายกลางในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกชนิด โดยยึดถือความพอดี ความสมดุลระหว่างความพอใจกับคุณภาพชีวิตเป็นหลัก เช่น มนุษย์ควรจะรู้จักประมาณและพอดีสำหรับการบริโภค เพื่อดำรงอยู่ของร่างกายและการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2. หลักการไม่เบียดเบียน ซึ่งหมายถึง การทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจใด ๆ นั้นจะต้องไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยการไม่เบียดเบียนตนเองคือ ไม่ทำลายคุณภาพชีวิตของตนเอง ส่วนการไม่เบียดเบียนผู้อื่นนั้นคือ การไม่เบียดเบียนสังคมและสภาพแวดล้อม และไม่ทำให้ระบบธรรมชาติ หรือระบบนิเวศเสื่อมโทรมลง ตามหลักการไม่เบียดเบียนนี้ มนุษย์ ธรรมชาติ และสังคมจึงเป็นองค์ประกอบของระบบที่อิงอาศัยกัน และประสานเกื้อกูลกัน อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. หลักปฏิบัติเพื่อให้บรรลุประโยชน์สุข เป็นคำสอนเพื่อให้มนุษย์รู้วิธีการเพื่อบรรลุประโยชน์สุขในปัจจุบัน และส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

ในด้านของการบริโภคนั้นหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธจะไม่เน้นความพอใจตามหลักวัตถุนิยมแต่มุ่งสนองความต้องการเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต และในด้านการผลิตต้องเป็นกระบวนการที่ไม่สร้างปัญหาหรือทำลายคุณภาพของระบบนิเวศและสภาวะแวดล้อม หากชุมชนปฏิบัติตามแนวทางของทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์ ทำให้การพัฒนาแบบอย่างยั่งยืนเกิดผลได้จริง

1.5 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) (Office of the National Economics and Social Development Board. 2007: 6 -24) มีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจ ดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อย่างถ้วนถี่โดยคำนึงถึง ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อสามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ทันที่ เงื่อนไขสำคัญ เพื่อให้เกิดความพอเพียงการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขคุณธรรม หลักวิชา และ เงื่อนไขชีวิตเป็นพื้นฐาน

4. เงื่อนไขคุณธรรม เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ และรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น

5. เงื่อนไขหลักวิชา อาศัยความรู้รอบรู้ รอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน คือ ชุมชนพอเพียง ประกอบด้วย บุคคลและ ครอบครัวต่าง ๆ ที่เฝ้าหาความก้าวหน้าบนพื้นฐานของปรัชญาแห่งความพอเพียง คือมีความรู้และคุณธรรมเป็น กรอบในการดำเนินชีวิตจนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชนซึ่งเป็น ภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุล และยั่งยืนและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ต่าง ๆ จนกระทั่งสามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ

2. หลักการและแนวคิดการพัฒนาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Tourism Theories)

สมาคมระหว่างประเทศแห่งความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว (International Association of Scientific Experts in Tourism-IASET) (Jittungwatana, B., 2013: 15-16) ได้ให้ความหมายของการ ท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่ถาวรไปอีกที่หนึ่งชั่วคราว และไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เป็นการหา เงิน มีลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางของผู้คนจากที่ที่เคยอยู่ถาวรไปยังที่สถานที่ต่าง ๆ
2. การท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนสำคัญหลัก 2 ประการ คือ การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทาง และพักค้างคืน
3. การเดินทางและการพักค้างคือนั้นต้องไม่ใช่สถานที่อยู่หรือที่ทำงานประจำ และในการ ทำกิจกรรมระหว่างพักจะต้องแตกต่างไปจากผู้นั้นในท้องถิ่นนั้น
4. การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต้องเป็นการชั่วคราวในช่วงระยะเวลาสั้นโดยมีแผนจะ เดินทางกลับภายใน 180 วัน

5. จุดหมายปลายทางที่เดินทางไปจะต้องเพื่อการท่องเที่ยวหรือเยี่ยมเยือนเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อการอยู่ถาวรหรือไปทำงาน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

หลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Dhamabutra, P., 1998: 44) คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยึดหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรด้านวัฒนธรรม การวางแผน การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ จำเป็นต้องนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การให้การศึกษาและการสื่อความหมายแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อสร้างความสำนึกและห่วงใยในธรรมชาติ หัวใจของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ที่การมอบอำนาจให้กับชุมชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาดตนเอง และการท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม นักท่องเที่ยวควรได้รับความพึงพอใจในขอบเขตที่ไม่มีการทำลายทรัพยากร

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism-CBT)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – Based Tourism) (Saksung, A., 2013: 15) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมีความแตกต่างกับการท่องเที่ยวแบบอื่นตรงเน้นที่ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ขณะที่การท่องเที่ยวประเภทอื่นเน้นไปทางทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่น ๆ การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในขณะเดียวกันมองในแง่ภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการสร้างคุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อน ความสนุกสนาน ความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น ซึ่งเท่ากับว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นความพยายามหนึ่งของการสร้างทางเลือกในการพัฒนาที่ให้แก่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Thongma, W., 2011 : 16-17) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่ได้เป็นการทำลายสภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น การจะพัฒนาให้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ต้องเข้าใจว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่สัมผัสจับต้องได้ มีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรรูปธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ส่วนที่เป็นรูปธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น สำหรับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้หรือสัมผัสได้ยาก แยกออกคล้ายกัน คือ มีทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรนามธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ความสงบ ความร่มรื่น ส่วนที่เป็นนามธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัฒนธรรม

ชนบธรรมเนียมประเพณี เมื่อนักท่องเที่ยวได้สัมผัสทรัพยากรการท่องเที่ยว ควรได้รับความรู้สึกที่ดีกลับไปภายหลังจากการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานการบริการและสินค้าเข้าด้วยกัน ผลผลิตจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงไม่ใช่รูปธรรมที่สัมผัสได้ทั้งหมด แต่จะปรากฏให้เห็นในลักษณะของคุณค่าทางจิตใจที่นักท่องเที่ยวได้รับจากแหล่งท่องเที่ยว

2.3 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation Theory)

บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมของการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นไว้ 4 ระดับ (Dhamabutra, P., 2006: 45-46) ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมระดับการตัดสินใจ (Decision Making Level) ชุมชนท้องถิ่นควรมีโอกาสเข้าร่วมตัดสินใจก่อนเริ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนโดยชุมชนควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนถ้ามีการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนควรมีการประชุมแล้วลงความเห็นร่วมกันในการตัดสินใจว่าควรหรือไม่ควรพัฒนาการท่องเที่ยวและถ้าจะพัฒนาควรพัฒนาไปในลักษณะใด
2. การมีส่วนร่วมระดับการวางแผน (Planning Level) ชุมชนควรร่วมกับวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเพราะชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรการร่วมวางแผนคือ การร่วมรับผิดชอบในบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ของการพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว (Implementation Level) ชุมชนควรเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พักแรม โฮมสเตย์ร้านอาหารท้องถิ่นร้านขายสินค้า OTOP บริการนำเที่ยวบริการเช่ารถเช่าเรือดำน้ำ และการเดินป่า
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน (Evaluation Level) ชุมชนควรร่วมประเมินผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อการปรับปรุงแผนพัฒนาให้ยั่งยืนและระยะยาวการมีส่วนร่วมของชุมชนในทั้ง 4 ระดับดังกล่าวทำให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและสร้างความเป็นเจ้าของ (Ownership) ของธุรกิจชุมชนทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

3. แนวคิดด้านการวางแผนการพัฒนา

3.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (The Prime Minister's Office. 2016: 65-189)

วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 คือ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หรือ มั่งคั่ง มั่งคั่ง ยั่งยืน ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 10 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนา

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ
ยุทธศาสตร์ที่ 10 ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

3.2 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 -2564) (Department of Tourism.
2016: 1-36)

สาระสำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 -2564) ได้ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการสร้างสมดุลของการพัฒนาทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนและการเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคตบนพื้นฐานของการลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ กำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย คือ “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” โดยมียุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทย ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทย และการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

3.3 แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี (Development Strategy Group. 2017: 105-111)

แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2561-2564 มียุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมอุตสาหกรรมให้มีการใช้เทคโนโลยีสะอาดในการผลิตเพื่อไม่ให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ยุทธศาสตร์ที่ 2 ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและได้มาตรฐานสากล ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาระบบการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ มูลค่า และความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและผังเมืองรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 5 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล โดยประชาชนมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาคนและชุมชนให้มีคุณภาพโดยการจัดบริการสังคมให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

4. บริบทพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดชลบุรี (Development Strategy Group. 2014: 1-2)

ชลบุรี เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทยริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย ตามประวัติเป็นเมืองเก่า อยู่ในราวสมัยทวารวดีและสมัยขอม ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทยหรือริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย มีพื้นที่ทั้งจังหวัดจำนวน 2,726,875 ไร่ (4,363 ตารางกิโลเมตร) ทิศเหนือ

ติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ทิศใต้ติดกับจังหวัดระยอง ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดระยอง ทิศตะวันตกติดกับชายฝั่งทะเลและวันออกของอ่าวไทย

5. การวิเคราะห์ SWOT (Hutanuwat, N., 2002: 3)

การวิเคราะห์ SWOT เป็นวิธีการหรือเครื่องมือการวางแผนกลยุทธ์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในกิจการพัฒนาชุมชน ใช้กับการวางแผนธุรกิจรวมถึงใช้เป็นเครื่องมือปรับปรุงการทำงานเป็นทีม SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strength, Weaknesses, Opportunities, and Threats Strengths คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวกและองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ Weaknesses คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและต่อความสามารถซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ได้ Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ และ Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ การกำหนดกรอบการวิเคราะห์ SWOT นั้นขึ้นอยู่กับลักษณะธุรกิจและธรรมชาติขององค์กร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกรัฐ เลหาทัยวานิด (Lawhatawanid, E., 2009) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาภาพแทนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน: กรณีศึกษากำแพงท่าบอง ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการสร้างภาพแทนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของบ้านแม่กำปอง กระบวนการแปลงวัฒนธรรมเป็นสินค้า การสะสมและแปลงรูปทุนต่าง ๆ 2. ศึกษาผลของภาพแทนที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายในหมู่บ้านมีวิธีการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การสร้างภาพแทนการท่องเที่ยวของหมู่บ้านนั้นเป็นความร่วมมือกันระหว่างนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวและเดินทางกลับไปบอกเล่าถึงเรื่องราวของหมู่บ้านชนบทล้านนาที่มีวิถีชีวิตที่สงบเรียบง่าย จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเรื่อย ๆ และเมื่อทางหมู่บ้านมีความคิดจะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ก่อให้เกิดการพูดคุยปรึกษาร่วมกันในการทำโครงการวิจัยหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ซึ่งนำไปสู่การทบทวนองค์ความรู้และภูมิปัญญาต่าง ๆ ของหมู่บ้าน มีการประดิษฐ์และดัดแปลงประเพณี พิธีกรรมบางอย่าง เพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการออกกฎระเบียบการอนุรักษ์ทรัพยากรในหมู่บ้าน และกฎระเบียบการท่องเที่ยวของหมู่บ้านขึ้นมา

วันทนา สุภาพรอด (Subaprod, W., 2010) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวหาดเตยงาม จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพทางกายภาพของหาดเตยงามศึกษาการบริหารจัดการหาดเตยงามและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทางกายภาพของหาดเตยงาม เป็นชายหาดที่ยังคงสภาพธรรมชาติ มีหลักฐานร่องรอยวัฒนธรรมของทหารนาวิกโยธิน มีทรัพยากรที่เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการทางน้ำและการอนุรักษ์ 2. การบริหารจัดการมีนโยบายให้บริการเชิงอนุรักษ์

โดยตั้งหน่วยงานและคณะกรรมการจัดการเฉพาะขึ้น ใช้บุคลากรของกองทัพเรือ และใช้กฎระเบียบของทหาร โดยอนุโลม 3. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวส่วนมากไปท่องเที่ยวหาดเตยงามในวันหยุด อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง วัตถุประสงค์หลักเพื่อพักผ่อน กลุ่มที่ไปเป็นครอบครัว มีทุกวัย เดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคล กิจกรรมที่ทำ ได้แก่ นั่งเล่น รับประทานอาหารและเล่นน้ำ กลุ่มที่ไปเป็นหมู่คณะ มักอยู่ในวัยใกล้เคียงกัน เดินทางโดยใช้รถบัสและมีกิจกรรมกลุ่มเป็นหลัก

นิภารัตน์ สายประเสริฐ (Saiprasart, N., 2010) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ประเมินระดับระดับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2. เพื่อพัฒนาและวิเคราะห์รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า 1. ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่มีความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. ประชาชนบ้านป่าละอูมีความต้องการในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน 3. นักท่องเที่ยวนำร่องมีความคิดเห็นต่อความสมบูรณ์และเหมาะสมของทรัพยากรและการท่องเที่ยวของชุมชนทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่ในระดับดี 4. สมาชิกชมรมฯ ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แท้จริง 5. ประชาชนในชุมชนมีการรับรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของชุมชนว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางบวกหรือมีสภาพดีขึ้นหลังจากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สุรชาติพย์ เข็มน้อย (Kamnai, S., 2011) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมของชุมชน ความผูกพันต่อชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านระยะเวลาในการประกอบอาชีพ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับปัจจัยทางสภาพแวดล้อมและความผูกพันต่อชุมชน พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วีระศักดิ์ กราปัญญา (Krapanja, W., 2011) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาบริบทชุมชนและป่าชุมชน บ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ 2. ศึกษาหลักเกณฑ์ กฎ กติกา ที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ 3. ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4. ศึกษารูปแบบ

กิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน 5. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1.ป่าชุมชน บ้านอ่าวท่าเลน - บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ มีศักยภาพเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. การกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ กติกา ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และออกเป็นข้อบัญญัติตำบล เพื่อบังคับใช้ครอบคลุมทุกด้าน 3.การบริหารจัดการป่าชุมชนควรบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชน โดยมีผู้แทนของหมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการป่าชุมชน 4. รูปแบบกิจกรรม ควรเกี่ยวเนื่องประเพณีท้องถิ่น หรือการประกอบอาชีพของชุมชน การพัฒนาควรพัฒนาในด้านการจัดการการท่องเที่ยว ด้านความรู้ในท้องถิ่น ด้านเครือข่ายท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก 5. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ชุมชนขาดการมีส่วนร่วม ควรส่งเสริมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการป่าชุมชน

พิมพ์ภัส พงศกรรังศิลป์ (Pongsakornrungsin, P., 2014) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านโคกไคร จังหวัดพังงา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน และองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน บ้านโคกไคร ดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนที่ให้บริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่ สปาโคลนร้อน และทรายร้อน การชมปุมดแดง การเก็บหอยตลับ การพายเรือคายัค และได้เข้าร่วมกับเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนพังงา โดยกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไครมีศักยภาพทางการจัดการใน 4 ด้าน คือ มีศักยภาพทางด้านการบริการ และการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว ศักยภาพทางด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และ ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี และสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี มีวิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Secondary Data) ได้จากการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้เกี่ยวข้องกับทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ (Field Research) ผู้วิจัยประสานงานและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชน เพื่อขอความร่วมมือในการสำรวจและสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory action Research: PAR) โดยใช้

เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการ คือ รายการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit) และแบบชุมชนศึกษา (Community Study) เพื่อวิเคราะห์ และทราบถึงสภาพพื้นที่ของจังหวัดชลบุรี โดยใช้เทคนิคในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกต (Observation) ร่วมกับการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC for Participatory Planning) วิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยแบ่งเป็น

2.1 ลงพื้นที่จังหวัดชลบุรีเพื่อทำชุมชนศึกษา (Community Study) และตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resources Audit) ในพื้นที่ของอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา อำเภอกะสีซัง อำเภอบางละมุง และอำเภอสัตหีบ

2.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพมีวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์ สังเกตและการประชุมกลุ่มย่อย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 26 คน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในพื้นที่

3. กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ SWOT Analysis โดยการใช้ตาราง SWOT Matrix ในการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อนของการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) เพื่อค้นหาโอกาส อุปสรรคของการพัฒนาในอนาคต

4. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในด้านสถานที่ เวลา และบุคคล นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย เอกสารและนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี และร่างเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกอย่างยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี

5. การดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี ในการร่วมกันพิจารณาร่างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกอย่างยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี และสรุปผลเป็นรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี มีดังนี้

ตาราง 1 แสดงทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี

ทรัพยากรธรรมชาติ
1. ประเภทชายฝั่งทะเลและเกาะ ได้แก่ ชายหาดพัทยา ชายหาดบางแสน เกาะล้าน เกาะสีซัง เกาะแสมสาร เกาะขาม
2. ประเภทป่าไม้ ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชลบุรี
3. ประเภทพันธุ์สัตว์ ได้แก่ สวนสัตว์เปิดเขาเขียว ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเลกองทัพอากาศ สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเลบางแสน

ทรัพยากรวัฒนธรรม

1. มรดกด้านศาสนา ได้แก่ วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร วัดใหญ่อินทารามวรวิหาร พระพุทธรูปแกะสลักเขาศิขรย์
2. มรดกด้านวัฒนธรรม ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปราสาทสังขารม เมืองจำลองมินิสยาม
3. มรดกด้านศิลปชาติพันธุ์ ได้แก่ ตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี ตลาดจีนโบราณชุมชนบ้านซากแก้ว

ทรัพยากรธรรมชาติและปรากฏการณ์ที่สำคัญ

งานประเพณีก่อพระทรายวันไหลบางแสน งานประเพณีวิ่งควาย งานประเพณีวันไหล พัทยา-นาเกลือ และงานกองข้าวนาเกลือ งานนมัสการพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ งานประเพณีแห่พญายม-สงกรานต์บางพระ และงานบุญกลางบ้านและเครื่องจักสานพนัสนิคม

ทรัพยากรกิจกรรม

กิจกรรมเที่ยวเกาะต่าง ๆ และการดำน้ำชมปะการัง เช่น เกาะเสม็ดสาร เกาะขาม กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เช่น บริเวณเขตรักษาพันธุ์ป่าเขาเขียว – เขาชมพู กิจกรรมกีฬา เช่น เจ็ตสกีนานาชาติ เรือใบนานาชาติ งานมาราธอนต่าง ๆ

ทรัพยากรบริการ

มีที่พักโรงแรมขนาดใหญ่เหมาะแก่การจัดประชุมสัมมนาและการให้บริการนักท่องเที่ยว ด้านการขนส่งมีการคมนาคมที่สะดวก เช่น ใกล้กับสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิและสนามบินนานาชาติอู่ตะเภา

2. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี ด้วยเทคนิค SWOT Analysis เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 2 สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี

จุดแข็ง(Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
1. ชลบุรีมีที่ตั้งเหมาะสมเป็นประตูเชื่อมโยงสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก มีโครงข่ายถนนเชื่อมโยง และอยู่บนโครงการเส้นทางรถไฟความเร็วสูง	1. แหล่งน้ำสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวมีจำกัดในการรองรับการขยายตัวในอนาคต
2. ชลบุรีมีทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น มีภูมิทัศน์ทางทะเลที่สวยงามและมีความหลากหลายทางชีวภาพ	2. โครงข่ายคมนาคมขนส่งยังไม่สามารถรองรับความต้องการได้มากเพียงพอ จึงทำให้มีปัญหาจราจรติดขัดสำหรับนักท่องเที่ยว
3. มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญ	3. ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม เช่น ป่าชายเลนบริเวณอ่าวชลบุรี การกัดเซาะชายฝั่งบริเวณบางแสน คลองตำรุ เป็นต้น
4. เป็นศูนย์กลางด้านธุรกิจบริการ รวมทั้งมีที่พักโรงแรมขนาดใหญ่เหมาะแก่การจัดประชุมสัมมนาและการให้บริการนักท่องเที่ยว	4. ปัญหาสังคมเช่น ยาเสพติด อาชญากรรมต่างด้าว ไม่ปลอดภัยต่อการท่องเที่ยว
	5. ขาดการควบคุมและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

5. มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายที่มีชื่อเสียงระดับโลก (World Class Destination)	6. พื้นที่ป่าไม้ลดลงมากและปริมาณขยะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเป็นเมืองอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว
6. มีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและมีการแปรรูปเป็น OTOP ด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อเพิ่มมูลค่า	7. การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีอยู่น้อยมาก
	8. ขาดยุทธศาสตร์การวางแผนและกลยุทธ์การใช้ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
1. สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวแดนทะเลตะวันออก รองรับนักท่องเที่ยวจากตลาดจีน อินเดีย และอาเซียน	1. การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกส่งผลให้ภูมิอากาศแปรปรวน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
2. พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานจากนโยบายของรัฐบาล เช่น รถไฟฟ้าความเร็วสูง	2. การก่อการร้ายสากล การจารกรรมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นปัญหาต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
3. พัฒนาการท่องเที่ยวด้านธุรกิจสปาและเชิงสุขภาพ	3. ปัญหาทางการเมืองภายในประเทศ ส่งผลต่อความปลอดภัยและการตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว
4. รองรับการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ พัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ในอาเซียน	4. จังหวัดใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลหลายแห่งและค่าใช้จ่ายถูกกว่า
5. พัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีมาตรฐานระดับโลก	5. ภาวะเศรษฐกิจโลกมีความผันผวนไม่แน่นอนเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจไม่เดินทางท่องเที่ยวหรือมีการใช้จ่ายน้อยลง
6. รัฐบาลสนับสนุนให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวระดับโลก	
7. มีโอกาสพัฒนาสร้างศูนย์การเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของอาเซียน	
8. เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของฝั่งอ่าวไทย	

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกที่ยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี ที่ประชุมกลุ่มย่อยได้ร่วมกันอภิปรายแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและได้สรุปผล ดังต่อไปนี้

3.1 ภาครัฐ ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี มีการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งจังหวัด ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรมหกรรม และปรากฏการณ์ที่สำคัญ ทรัพยากรกิจกรรม และทรัพยากรด้านบริการ และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวางแผนแบบบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว รวมถึงทำความเข้าใจทางด้านวิชาการกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน ในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี เช่น การวิจัยชุมชนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ตลอดจนสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกิดการกระจายรายได้และการเกิดมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากขึ้น

3.2 ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจด้านที่พักและโรงแรม ผู้ประกอบการภัตตาคารและร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว ผู้ประกอบการร้านขายสินค้าที่ระลึก ควรมีการร่วมมือกันในการสร้างมาตรฐานในการจัดการและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีคุณภาพของการให้บริการและราคาที่เหมาะสมไม่สูงมาก

เกินไป ทั้งนี้เมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นหรือมีการร้องเรียนจะทำให้สามารถแก้ไขและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว ตลอดจนมีการประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็วขึ้น

3.3 ภาคประชาชน ควรมีผู้เข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดชลบุรีเพื่อจะได้รับทราบความคิดเห็นจากแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง กระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งในปัจจุบันถูกทำลายไปจำนวนมากดังปรากฏในข่าวทั้งทางสื่อโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต จากความไม่ตั้งใจหรือการขาดความรู้ ประชาชนทุกคนควรมีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้การช่วยเหลือและแนะนำเมื่อมีนักท่องเที่ยวสอบถามหรือขอความช่วยเหลือ ซึ่งจะนำมาซึ่งความประทับใจและการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกครั้ง

จากผลการอภิปรายดังกล่าว สามารถการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายทะเลฝั่งตะวันออกอย่างยั่งยืนของจังหวัดชลบุรีได้ ดังนี้

1. แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ในการใช้แบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resources Audit) เพื่อตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี พบว่า มีศักยภาพในระดับสูงที่จะดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เพราะศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของชลบุรีพร้อมอยู่แล้ว มีความโดดเด่นในระดับประเทศและระดับนานาชาติ รวมถึงมีอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น จึงทำให้จังหวัดชลบุรีเหมาะสมแก่การพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ซึ่งต้องมีการบริหารจัดการที่ถูกต้องเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจ ชุมชนในแต่ละพื้นที่ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทำให้เกิดการกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชนอย่างเหมาะสม เกิดการสร้างงานขึ้นในท้องถิ่นลดปริมาณคนที่เดินทางไปประกอบอาชีพกระจุกตัวในเมืองหลวง มีการดูแลออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เช่น ปริมาณขยะ น้ำเสียจากบ้านเรือน การจราจรในวันหยุดยาวที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวเดินทางมาจำนวนมาก

2. แนวทางการพัฒนากลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว การประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเป็นการนำเอาทรัพยากรของชุมชนมาใช้ประโยชน์ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรตระหนักถึงผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพยากรคือ ชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติจะสามารถรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปได้มากน้อยเท่าใด เพราะอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยในระยะสั้นอาจก่อให้เกิดเพียงความเดือดร้อนจากนักท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพ เช่น เมาสุราเกิดการทะเลาะเบาะแว้ง ส่งเสียงดังในเวลากลางคืนหรือเกิดอาชญากรรม หรือในระยะยาวเช่น การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการประกอบอาชีพเพื่อมารองรับการท่องเที่ยว จึงควรมีมาตรการต่าง ๆ ในการเตรียมพร้อมและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวให้เกิดความตระหนักในการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3. แนวทางในการพัฒนาชุมชนที่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์แตกต่างกันในแต่ละชุมชน ดังนั้น คนในชุมชนเองจึงมีหน้าที่ในการเป็นผู้ดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนซึ่งเป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ มองข้ามผลกระทบที่จะเกิดขึ้นใน

เวลาเดียวกันกับสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ซึ่งในบางแห่งอาจค่อย ๆ เกิดขึ้นจนไม่สามารถสังเกตได้ แต่จะทราบอีกครั้งเมื่อเกิดผลกระทบที่ส่งผลกระทบรุนแรงแล้ว ดังนั้นคนในชุมชนเองจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขึ้น โดยการรวมกลุ่มและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว สร้างมาตรการต่าง ๆ ขึ้นเพื่อป้องกันปัญหา รวมถึงอนุรักษ์วิถีชีวิตของคนในชุมชนและภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนในสมบัติทางวัฒนธรรมของชุมชน เกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนในการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

4. แนวทางการพัฒนาคุณภาพกลุ่มนักท่องเที่ยว จากข้อมูลของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี พบว่า มีปริมาณนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เช่น นักท่องเที่ยวชาวจีน มากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย และจะมีปริมาณแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจากระบบระบบโลจิสติกส์ที่กำลังขยายตัวรองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยว จากโครงการวันเบลต์ วันโรด (ONE BELT ONE ROAD) เส้นทางสายไหมศตวรรษที่ 21 ของประเทศจีนและโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ซึ่งจะก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวภายในประเทศไทยในอนาคต แต่หากไม่สร้างมาตรการในการป้องกันปัญหาที่จะตามมาจากนักท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นได้ เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวโดยตรง หากสามารถสร้างกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เข้มงวดและรัดกุม ตลอดจนการใส่ใจในการดูแลและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้ไม่แสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ขัดแย้งต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมอันดีงามหรือข้อควรปฏิบัติในแต่ละชุมชน ทำให้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดชลบุรี

5. แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของสถาบันการศึกษา ควรมีการสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการนำองค์ความรู้ในทางวิชาการมาใช้ในการศึกษาวิจัยในชุมชน ตลอดจนสนับสนุนในการพัฒนาองค์ความรู้ในท้องถิ่น เนื่องจากภูมิปัญญาพื้นบ้านซึ่งมีประชาชนชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้มีความรู้ในเฉพาะด้าน หากไม่ได้มีการศึกษาหรือเก็บข้อมูลไว้เมื่อเวลาผ่านไปอาจทำให้องค์ความรู้นั้นสูญหายไปพร้อมกับการเสียชีวิตของบุคคลเหล่านั้น และเพื่อเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ระดับสากล พัฒนาเป็นแบรนด์ทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน เป็นการการพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่นเพื่อให้คนในชุมชน นักท่องเที่ยว และกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวเล็งเห็นความสำคัญมากยิ่งขึ้น รวมถึงบทบาทในการเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน ของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี

อภิปรายผล

จากการศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี พบว่า มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล มีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และคุณค่า สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมีจำนวนมากขึ้น นำรายได้เข้าสู่

จังหวัดมากขึ้นสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี (Chonburi Provincial Statistical Office. 2015: 33) พบว่า รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี ในปี 2557 มีรายได้รวม 111,108.81 ล้านบาท จากปี 2556 ซึ่งมีรายได้รวม 101,835.31 ล้านบาท มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มจากเดิม 9,273.5 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.11 จากปี 2556 สัมพันธ์กับการศึกษาของ รุ่งระวี วีระเวสส์ (Weravess, R. 2016:7) คือ ผลการวิเคราะห์ด้วยข้อมูลการจัดอันดับเมืองท่องเที่ยวของโลกของ Euromonitor International พัทยาซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ สำหรับการท่องเที่ยว (Tourism Comparative Advantage: TCI) สูงที่สุด รวมถึงมีความสามารถในการแข่งขันการท่องเที่ยวเหนือกว่า กัวลาลัมเปอร์ และสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียน และมีความสามารถแข่งขันการท่องเที่ยวภายในประเทศมากกว่าภูเก็ตและเชียงใหม่ ซึ่งเมืองพัทยาส่งตั้งอยู่ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ดังนั้นจึงควรมีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวไปในทิศทางที่เหมาะสมและยั่งยืน ด้านจุดแข็ง (Strength) การพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี คือ การมีทำเลที่ตั้งใกล้กรุงเทพมหานคร และชลบุรีมีที่ตั้งเหมาะสมเป็นประตูเชื่อมโยงสู่ภาคตะวันออกจากสนามบินสุวรรณภูมิ สนามบินอู่ตะเภา มีโครงข่ายถนนเชื่อมโยง และอยู่บนโครงการเส้นทางรถไฟความเร็วสูงมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว สัมพันธ์กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (The Prime Minister's Office. 2016: 9-11) ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ซึ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการขยายขีดความสามารถและพัฒนาคุณภาพการให้บริการ เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจหลัก สนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงในอนุภาคและในอาเซียนอย่างเป็นระบบ โดยมีโครงข่ายเชื่อมโยงภายในประเทศที่สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor Development) เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน ใน 3 จังหวัดภาคตะวันออก มีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทางอากาศ คือ 1. โครงการพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาและจัดตั้งศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยาน เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการบินในภาคตะวันออก 2. โครงการรถไฟความเร็วสูง สายกรุงเทพฯ-ระยอง เพื่อเชื่อมต่อ 3 สนามบินหลัก ได้แก่ สนามบินดอนเมือง สนามบินสุวรรณภูมิ และสนามบินอู่ตะเภา 3. โครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (มอเตอร์เวย์) โดยมีเส้นทางพัทยา-มาบตาพุด เส้นทางแหลมฉบัง-นครราชสีมา และเส้นทางชลบุรี-ตราด 4. โครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือมาบตาพุด ท่าเรือพาณิชย์สัตหีบ เป็นต้น และยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาคเมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ มุ่งเน้นการพัฒนาและเร่งดำเนินการในประเด็น ได้แก่ การพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้รองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้จังหวัดชลบุรียังมีทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น มีภูมิทัศน์ทางทะเลที่สวยงาม และมีความหลากหลายทางชีวภาพ สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรีในส่วนของการวิเคราะห์ SWOT (Chonburi Provincial Office, Development Strategy Group. 2017: 98) พบว่า จังหวัดชลบุรีมีจุดแข็งคือ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งทรัพยากรป่าไม้ ป่าชายเลน สัตว์ป่า นิเวศบก นิเวศน้ำ นิเวศทะเล ดังนั้นจึงควรมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ในอนาคตได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในด้านการท่องเที่ยวควรตระหนักถึงความสามารถในการ

รองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ หนึ่งจุดอ่อน (Weakness) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี พบว่า การขาดการบูรณาการการทำงานในจังหวัด ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนในการบริหารจัดการจากภาครัฐและหน่วยงานเอกชน ในเรื่องการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าทางจังหวัดชลบุรีควรให้ความสำคัญกับการวางแผนแบบบูรณาการโดยเปิดโอกาสให้ทุกส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเข้าร่วมประชุม กำหนดทิศทาง และสร้างแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งสัมพันธ์กับแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออก พ.ศ. 2559 -2563 (Department of Tourism. 2016: 20) ประเด็นการประสานการทำงานของภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น และภูมิภาค ซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมองภาพรวมของการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกัน ไม่ต่างคน ต่างคิด ต่างคนต่างทำ เพราะจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวขาดทิศทางไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ในส่วนของโอกาส (Opportunity) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี เป็นการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวแดนทะเลตะวันออก เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากตลาดจีน อินเดียและอาเซียน สัมพันธ์กับสรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว พฤษภาคม 2559 (Department of Tourism, 2016: 2) พบว่า รายได้จากการท่องเที่ยวในภาคตะวันออก ส่วนใหญ่มาจากการท่องเที่ยวในเมืองพัทยา โดยในปี 2558 เมืองพัทยามีรายได้กว่า 1.3 แสนล้านบาท ในจำนวนนี้มาจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกว่า 1.1 แสนล้านบาท ปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากที่สุด 10 อันดับแรกคือ จีน มาเลเซีย อินเดีย ลาว ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ เวียดนาม สหรัฐอเมริกา และกัมพูชา ตามลำดับ มีโอกาสขยายตลาดการท่องเที่ยวและนำรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้น และมีโอกาสพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีมาตรฐานระดับโลก เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีความสวยงามและโดดเด่นทางชายฝั่งทะเล เช่น ชายหาดบางแสน สอดคล้องกับการศึกษาของสุภา ประภาสวัสดี้ (Prapasawat, S., 2011: 76) ที่ศึกษาถึงทัศนคติและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวแบบวันเดียว ณ หาดบางแสน จังหวัดชลบุรี พบว่า มีความพึงพอใจมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด หรือการเดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยาของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก สอดคล้องกับการศึกษาของเสาวรส ประทุมสุวรรณ (Pratomsuwan, S., 2013: 41) พบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี คือ ความสวยงามของชายหาดและหมู่เกาะแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ศิลปวัฒนธรรมมีความโดดเด่น ได้แก่ วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร วัดใหญ่ อินทราราม วรวิหาร หรือด้านประวัติศาสตร์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) เช่น พิพิธภัณฑสถาน จุฬาราชฐาน มีเทศกาลประเพณีที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ งานประเพณีวิ่งควาย งานประเพณีวันไหลพัทยา-นาเกลือ งานประเพณีก่อพระทรายวันไหล บางแสน นอกจากนี้กิจกรรมที่มีความโดดเด่น ได้แก่ เที่ยวเกาะต่าง ๆ และการดำน้ำชมปะการัง และรัฐบาลสนับสนุนให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวระดับโลก (World Class Destination) และอุปสรรค (Threat) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี คือ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกส่งผลให้ภูมิอากาศแปรปรวน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบ

นิเวศ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพา ปิยะกมลรัตน์ (Piyakamonrat, P., 2013:145) พบว่า ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งบริเวณชายหาดพัทยาเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาด้านกายภาพของชายหาดเมืองพัทยา ซึ่งเป็นผลให้พื้นที่บริเวณชายหาดลดลง โดยมีสาเหตุมาจากทางธรรมชาติ เช่น การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล คลื่นในฤดูมรสุม กระแสน้ำเลียบชายหาด ลม หรือจากมนุษย์ เช่น โครงสร้างที่ก่อสร้างตามแนวชายฝั่ง จึงควรมีแนวทางแก้ไขปัญหานี้ในระยะยาว เป็นผลกระทบและอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ภาครัฐควรให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมถึงด้านงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน
2. ภาครัฐควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี โดยร่วมมือกับภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของทางจังหวัดอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในด้านการวางยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ในระดับประเทศ จังหวัด และการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแผนงานให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติ และมีแนวทางและหลักเกณฑ์ในการประเมินผล
2. ควรมีการบูรณาการโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปฏิบัติในพื้นที่โครงการนำร่องเพื่อศึกษาและสร้างต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยว

References

- Chadtrakom, Sunee. (2007). *Economics of Buddhist Philosophy*. Economics Journal, Ramkhamhaeng university, 6(2), 24-27.
- Chonburi Provincial Statistical Office. (2015). *Statistics report 2015 Chonburi*. Chonburi: National Statistical Office.
- Chonburi Provincial Office Development Strategy Group. (2017). *Chonburi Provincial Development Plan 2018 - 2021*. Chonburi: Chonburi Provincial Office.
- Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports. (2016). *National Tourism Development Plan 2017-2021*. (Mimeographed).
- Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports. (2015). *Thailand Tourism Strategic Plan 2015- 2017*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.

- Development Strategy Group, Chonburi Provincial Office. (2015). *Tourism Action Plan in the East Coast Tourism Development Area 2016 - 2020*. Chonburi: Chonburi Provincial Office.
- Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports. (2016). *Summary of Tourism Situation in May 2016*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- Dhamabutra, Payom (1998). *Principle of Ecotourism*. Bangkok: Institute of Ecotourism Srinakharinwirot University.
- Dhamabutra, Payom. (2006). *Tourism Element*. Bangkok: Institute of Ecotourism Srinakharinwirot University.
- Hutanuwat, Nuntiya. (2002). *Strategic Planning for Community Business (SWOT Analysis)*. Ubonratchathani: Ubonratchathani Press.
- Jittungwatana, Bunleard. (2013). *Tourism Industry*. Bangkok: Thammasarn Press.
- Kamnai, Sutatip. (2011). *Factors Affecting Participation in The Management of sustainable tourism: A case study of banglung market, Amphoe Banglen, Nakhon Pathom Province*. Master thesis, Master of Arts (Public and Private Management), Bangkok: Graduate School, Silpakorn University.
- Krapanja, Weerasak. (2011). *Types of Ecotourism Management in the Community Forest Areas of Ban Ao Tha Len – Ban Tha Phru, Tambon Khao Thong, Amphoe Mueang Krabi, Krabi Province*. Master thesis, Master of Agriculture (Agricultural), nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Lawhataiwanid, Eakkarat. (2009). *The Representation of Eco - culture tourism and social changes of the community: a case study of Ban Mae Kampong, Tambon Huay Kaew, King Amphoe Mae On, Chiang Mai*. Master thesis, Master of Arts (Media Arts and Design), Chiangmai: Faculty of Fine Arts, Chiangmai University.
- National Research Council of Thailand. (2001). *National Tourism Research Strategy 2012-2016*. (Mimeographed).
- National Statistical Office. (2016). *Situation analysis Report of Eastern Province*. (Mimeographed).
- Office of the National Economics and Social Development Board. (2007). *Apply for Sufficiency Economy*. Bangkok: Petrung Press.

- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, Ministry of Natural Resources and Environment, (2012). *Environmental Quality Management Plan 2012 - 2016*. Bangkok: Ministry of Natural Resources and Environment.
- Saksung, Adisorn. (2013). *History for Tourism in Thailand*. Songkhla: numsin Press.
- Sirasuntron, Pacharin. (2013). *Concept theory technique and apply for social development*. Bangkok: Chula Press.
- Subaprod, Wantana. (2010). *Management and behavior of tourists at toey-ngam beach, Chonburi province*. Master thesis, Thesis Master of Science, Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
- Sunyawiwat, sunya. (2002). *Sociological Theory: Content and Basic usage*. Chula Press.
- Sunyawiwat, sunya. (2006). *Theory and Social development strategy*. Bangkok: Chula Press.
- Suntronpasad, sutep. (1997). *Contemporary Sociological Theory, Fundamental concepts, sociological theories and Culture*. Chiangmai: Global Vision Press.
- Suwan, manus. (2006). *Environmental Management: Principles and Concepts*. Bangkok: Odean Store.
- Piyakamonrat, Portipa. (2013). *Environment and Development: a case of south pattaya*. Master thesis, Master of Architecture (Urban Design). Bangkok: Graduate School Silpakorn University.
- Pongsakornrungsin, pimlapat. (2014). *The Management of Sustainable Community-Based Tourism: The Case of Ban Kokekrai, Phang Nga Province*. Master thesis, Master of Management (Tourism Industry) , Nakhon Si Thammarat: Graduate School, Walailak University.
- Prapasawat, Suwapharp. (2011). *Attitude and Satisfaction of Bangkok Tourists on One Day Tourism at Bang Saen Beach*. Master thesis, Master of Business Administration, Bangkok: Graduate School, Bangkok University.
- Pratonsuwan, Saowarod. (2013). *Factors affect on travel to Pattaya, Chonburi province*. Research Report in Economic, Chiangmai: Chiang Mai University.
- Sayprasart, Niparat. (2010). *The Model Development of Community-Based Tourism in Huai Sat Yai, Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan*. Doctoral Dissertation, Doctor of Philosophy (Tourism Development). Chiangmai: School of Tourism Development, Maejo University.

- The Prime Minister's Office. (2016). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan, 2017-2021*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Wannasiri, Niyada. *Social and Cultural Anthropology*. Bangkok: Xpernet Press.
- Weravess, Rungravee . (2016). *Tourism competitiveness of pattaya city in the world market: comparative advantage index analysis*. Dusit thani College Journal, 10(1), 265- 266.



Rungradith Muanglue, M.A. Man and Environment Management, Chiangmai University, B.A. Home and Community, Chiangmai University
Lecturer, Department of General Education, Dusit Thani College, Pattaya.